

Տ. ԱՐԱՐԱՏ ՔԱՀԱՆԱ ՊՈԴՈՍՅԱՆ
ՊԱՊԻՆ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Ս. Էջմիածնի Մաքենասդարան

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՍԱՅՐ ԱԹՈՈՈՒՄ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ Ս. ՅՈՎՀԱՆ Գ. ՕՁՆԵՅԻ ԻՍԼԱՄԱՍԵՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(5 դեկտեմբերի 2017 թ.)

Այս տարի լրացավ Հայ Եկեղեցու երախտավոր հայրապետ Ս. Հովհան Օձնեցու գահակալության 1300-ամյակը:

Ս. Հովհան Օձնեցին Հայ Եկեղեցու սրբադասված 12 կաթողիկոսներից մեկն է, ում հիշատակի հերթական ոգեկոչումն առիթ է՝ նորովի անդրադառնալու մեր ժողովրդի քրիստոնեական կյանքի ուղուն, կարեւորելու հոգեւոր-մշակութային մեր հարուստ ժառանգությունը եւ գնահատելու այդ ժառանգությունը կերտողներին, ովքեր կրթեցին, խնամեցին ու պահպանեցին մեր ժողովրդի հավատքի ոգին եւ հաստատուն պահեցին նրան Քրիստոսի փրկագործության շնորհի մեջ: Պողոս առաքյալի պատգամն է, որ հիշենք Ավետարանի քարոզության եւ ի Քրիստոս հույսի մեջ հաստատելու ջանքերն ու վաստակը մեր առաջնորդների, ովքեր տքնեցին հանուն Հայ ժողովրդի հոգեփրկության եւ ազգապահպանության նվիրական առաքելությունն իրականացման:

Հայ եւ օտար սկզբնաղբյուրները բարձր գնահատանքով են խոսում Ս. Հովհան Օձնեցու աստվածաբանական, փիլիսոփայական, ճարտասանական, քերականական իմացության եւ կարողությունների մասին եւ հիշում նրան իմաստասեր անունով:

Ս. Հովհան Օձնեցին ապրել եւ գործել է մի ժամանակաշրջանում, երբ Հայ ժողովուրդը զրկված էր անկախ պետականությունից: Ուստի նա իր նախորդների եւ հաջորդների նման ստիպված է եղել ոչ միայն Հայ Եկեղեցու, այլեւ պետականության լուծն առնել իր ուսերին:

Իբրեւ եկեղեցական կյանքի մեծագույն բարեփոխիչ՝ նա օժտված էր փայլուն կազմակերպչական կարողություններով, որոնց մասին են վկայում նրա օրոք հրավիրված եկեղեցաժողովները եւ դրանցում ընդունված կանոնները: Վերջիններս կարեւոր նշանակություն ունեցան Հայ Եկե-

ղեցու դավանական դիրքորոշման ամրապնդման, ծիսական կարգերի եւ կանոնական վիճակի անաղարտ պահպանման համար:

Ս. Հովհան Օձնեցին թողել է կրոնադավանաբանական բնույթի արժեքավոր գրական ժառանգություն՝ ներկայացնելով Հայ Եկեղեցու ուսմունքը վարդապետական տարբեր հարցերի վերաբերյալ՝ պայքարելով ժամանակի աղանդավորական մտածողության ու շարժումների դեմ: Զգոն եւ իմաստուն հովվապետի գործունեությունը ու վաստակով Ս. Հովհան Օձնեցին արժանավոր լուսապսակակիրն է իր նախորդների՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի, Ս. Ներսես Մեծի, Ս. Սահակ Պարթևի եւ այլոց, որոնք ուղենշել են հոգեւոր այն լուսածիրը, որով անցել, անցնում եւ դեռ պետք է շարունակեն անցնել հայ ժողովուրդը եւ Հայ Եկեղեցին:

Միով բանիվ, կարող ենք արձանագրել հետեւյալը. յուրաքանչյուրը, ով քաջատեղյակ է Ս. Հովհան Օձնեցու կյանքին եւ գործունեությանը, կվկայի, որ նրա կյանքը եղավ պայքար հանուն հավատքի պահպանման եւ հայրենի պետականության վերականգնման:

***

Ազգային-եկեղեցական գործիչների, համազգային եւ համամարդկային արժեքների եւ երեւոյթների վերարժեւորման խորը գիտակցությամբ Հայ Եկեղեցին, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի բարձր տնօրինությամբ, 2017 թվականին Մայր Աթոռում ստեղծել է Ս. Հովհան Օձնեցու գահակալության 1300-ամյակի միջոցառումները կարգավորող հանձնաժողով (Տ. Սեպուհ արք. Զուլջյան (ատենապետ), Գեւորգ եպս. Սարոյան, Վարդան եպս. Նավասարդյան, Արարատ քհն. Պողոսյան): Այս նշանավոր հոբելյանի առթիվ ամբողջ տարվա ընթացքում կազմակերպվեցին մի շարք հիշարժան միջոցառումներ, հրատարակվեցին գրքեր՝ (Տ. Արարատ քհն. Պողոսյանի կազմած «Հայ եկեղեցու սուրբ կաթողիկոսները», Գառնիկ Շախկյանի «Հայրապետական Աթոռին փառքը» եւ այլն)՝ նպատակ ունենալով վերարժեւորել եռամեծար Հայրապետ Ս. Հովհան Օձնեցու գործունեությունը: Միջոցառումները համակարգող հանձնաժողովի ատենապետ, Գուգարաց թեմի առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Սեպուհ արք. Զուլջյանի խնդրանքին ընդառաջ, Վեհափառ Հայրապետի տնօրինությամբ, Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանի եւ Ս. Էջմիածնի «Վաչե եւ Թամար Մանուկյան» մատենադարանի համատեղ ջանքերով տարվույս դեկտեմբերի 5-ին տեղի ունեցավ գիտաժողով՝ նվիրված Ս. Հովհան Գ. Օձնեցի Հայրապետի գահակալության 1300-ամյակին: Վերջինս տրամա-

բանական շարունակությունն է դեռևս 2002 թ. հունիսի 3-5-ը Հաղպատում Ս. Հովհան Օձնեցուն նվիրված «Ս. Հովհան Օձնեցի Հայրապետը եւ իր ժամանակը» խորագրով գիտաժողովի, որը նույնպես տեղի էր ունեցել Հայոց Կաթողիկոսի օրհնությունում՝ ընդառաջ Գուգարաց թեմի առաջնորդի խնդրանքի: Ուստի, որպես վերոնշյալ գիտաժողովի տրամաբանական շարունակություն, այս գիտաժողովի համար ընտրվեց նույն խորագիրը՝ «Ս. Հովհան Գ. Օձնեցի Իմաստասեր կաթողիկոսը եւ նրա ժամանակը»:

Գիտաժողովին մասնակցելու վերաբերյալ հրավեր-հայտարարություն ուղարկվեց ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիա, Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի ինստիտուտ-Մատենադարան, հայաստանյան բուհեր, գիտակրթական եւ այլ հաստատություններ: Սահմանված ժամկետում հայագիտությամբ եւ աստվածաբանությամբ հետաքրքրված շուրջ 30 գիտնականներ ու հետազոտողներ ներկայացրին իրենց զեկուլյցների թեմաներն ու հակիրճ նկարագրությունները: Մասնագիտական հանձնաժողովը դրանք ուսումնասիրելուց ու քննության առնելուց հետո համապատասխան մասնակիցներին պատշաճ ծանուցմամբ հրավիրեց՝ մասնակցելու գիտաժողովին:

Գիտաժողովի հանդիսավոր բացումը տեղի ունեցավ Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի Կոմիտասի անվան հանդիսությունների սրահում: Բացմանը ներկա էին Մայր Աթոռի միաբանները, գիտակրթական հաստատությունների բարձ պաշտոնյաներ, պետական այրեր, զրադարանների տնօրեններ, թեմայով հետաքրքրված գիտնականներ եւ ուսանողներ:

Գիտաժողովը մեկնարկեց Տերունական աղոթքով, որից հետո ներկաներին ողջունի խոսքով դիմեցին Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի տեսուչ հոգեշնորհ Տ. Գարեգին վրդ. Համբարձումյանը եւ Ս. Էջմիածնի մատենադարանի տնօրեն արժանապատիվ Տ. Արարատ քհն. Պողոսյանը: Ողջունի խոսքերից հետո գիտաժողովի կազմակերպիչներին, զեկուլյցողներին եւ ներկաներին Հայրապետական իր օրհնությունը բերեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Նորին Սրբությունն ընդգծեց, որ գիտաժողովը եւս մեկ առիթ է՝ գնահատելու Հովհաննես Օձնեցի Սուրբ Հայրապետի վաստակը մեր Եկեղեցու եւ ժողովրդի պատմության մեջ, արժեւորելու նրա հարուստ ժառանգությունը, քրիստոնեական հավատքի անաղարտության պահպանման համար նրա կողմից ներդրված նվիրական ջանքերը եւ իր ժողովրդին անկորուստ պահպանելու խնամքն ու հոգածությունը. «Մեր ժողովուրդը սրբացրել է Հովհաննես Օձնեցի Կաթողիկոսին եւ իր երեւելի հովվապետին մեծարել «Իմաստա-

սեր» անվամբ: Իմացությունն եւ գիտությունն հանդեպ սերը, ինչպես նաեւ առաքինությունն եւ հոգեւոր սխրանքներով լեցուն կյանքը լավագույնս նկարագրում են նրա կերպարը: Նրա անձի մեջ ի մի են եկել քաջիմաց աստվածաբանի, շնորհաշատ քարոզչի ու հռետորի, խոհեմ առաջնորդի ու դիվանագետի հատկանիշները: Նա հիշվում է որպես «երկրորդ Ոսկեբերան», Թադեոս ու Բարդուղիմեոս առաքյալների, Գրիգոր Լուսավորչի գործը շարունակող մեծ իմաստասեր եւ նոր առաքյալ:

Երանաշնորհ Հայրապետը մեծ բարենորոգիչ էր: Մեր Եկեղեցու փառավոր էջերից է նրա ընդամենը տասնամյա գահակալությունը, որի ողջ ընթացքում Հովհաննես Օձնեցին հետեւողական պայքար մղեց Հայաստանում քրիստոնեությունն անաղարտ պահպանման, մեր Եկեղեցու դավանանքն ու ծեսը տեսականորեն հիմնավորելու եւ այդ ծիրում մեր Եկեղեցու քրիստոսաբանական նկարագիրն ամբողջացնելու համար: Իր ճառերով, ծիսական կանոններով եւ դրանց մեկնաբանությամբ, Կանոնագրքի կազմումով, անգամ անգուգական շարականներով ու հոգեւոր երգերով, որ կրում են նրա աստվածաբանական մտքի դրոշմը եւ հավատքի երկնաթռիչ շունչը, Հովհաննես Օձնեցի Հայրապետը, ամենայն իրավամբ, համարվում է մեր ուղղափառ հավատքի հիմնասյուրներից մեկը... Մեծագործ Հայրապետի 1300-ամյակը հրավեր է՝ վառ պահելու նրա սուրբ հիշատակը եւ ավելի վառ՝ այն սերը, որով Հայոց հոգեւունյա Հայրապետը պայծառ է պահել Հայ Եկեղեցու լույսը եւ իր կյանքով ավելացրել պայծառությունը հոգեւոր մեր տան: Սա է նրա մեծագույն պատգամը, հայրական հորդորն ու խրատը մեզ: Եվ չկա ավելի մեծ գնահատական նրա կյանքին ու գործին, քան մեր հավատարմությունը նրա թողած անգնահատելի ժառանգությանը եւ առաքելաշավիղ ընթացքին», - ասաց Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Հայրապետական օրհնության խոսքից հետո գիտաժողովը հայտարարվեց բացված:

Գիտաժողովի ընդլայնված նիստում ընթերցվեցին երեք զեկույցներ: Առաջինը ներկայացվեց ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության եւ հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս քարտուղար, Յուրի Սուվարյանի եւ փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Վալերի Միրզոյանի համատեղ զեկույցը:

Զեկուցող պրոֆեսոր Միրզոյանի ելույթի հիմնական նյութը Ս. Հովհաննես Օձնեցու՝ «Կանոնագիրք Հայոց»-ի սոցիալ-փիլիսոփայական եւ կառավարչական հիմքերին էր վերաբերում:

Հաջորդ կարեւոր խնդրին անդրադարձավ Երեւանի պետական համալսարանի փիլիսոփայութեան պատմութեան ամբիոնի վարիչ, փիլիսոփայական գիտութիւնների դոկտոր, պրոֆեսոր Սեյրան Զաքարյանը: Վերջինիս զեկույցը նվիրված էր Ս. Հովհաննէս Օձնեցու դամասկոսյան այցին ու նրա կնքած պայմանագրի որոշ մանրամասներին: Զեկուցողը նշեց, որ Ս. Հովհաննէս Օձնեցի իմաստասեր Հայրապետի գործունեութեան կարեւորագոյն դրվագներից է 719 թ. Դամասկոսում Օմար իբն Աբդուլ-Ազիզ ամիրապետի հետ կնքած պայմանագիրը, որը մեզանում ժամանակի ընթացքում արժանացել է տարբեր ու իրարամերժ գնահատականների: Քանի որ չի պահպանվել Օձնեցու կնքած պայմանագրի բնագիրը եւ Հայտնի չեն նրա Դամասկոս գնալու մանրամասները, ուստի ծագում են բազմաթիվ հարցեր թե՛ պայմանագրի բովանդակութեան եւ թե՛ նրա այցելութեան ու բանակցութիւնների արդյունքների վերաբերյալ:

Գիտական վերլուծութիւնների արդյունքում պրոֆեսոր Զաքարյանը հիմնավոր ներկայացնում է Օձնեցի կաթողիկոսի դամասկոսյան այցի իրական ձեռքբերումներն ու դրանց պատմական նշանակութիւնը:

Նիստի երրորդ բանախոսը ՀՀ ԳԱԱ Արեւելագիտութեան ինստիտուտի Արեւելյան աղբյուրագիտութեան բաժնի վարիչ, պատմական գիտութիւնների դոկտոր Ազատ Բոգոյանն էր, ում զեկույցի թեման էր՝ «ԺԴ տիտղոսների բյուզանդական Կանոնագրքի հայերեն թարգմանութիւնը եւ «Կանոնագիրք Հայոց»-ը»:

Լիագումար նիստի ավարտին տեղի ունեցավ ճարտարապետութեան դոկտոր, պրոֆեսոր Գառնիկ Շախկյանի «Հայրապետական Աթոռին փառքը» (խմբագիր՝ բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր, պրոֆեսոր Սերգո Երիցյան) գրքի շնորհանդեսը:

Այնուհետեւ գիտաժողովը շարունակվեց զուգահեռաբար երկու հաստատութիւններում՝ Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանի կոմիտասյան սրահում (նիստը նախագահում էին Տ. Գարեգին վրդ. Համբարձումյանը եւ Սեյրան Զաքարյանը) եւ «Վաչե եւ Թամար Մանուկյան» Մատենադարանում (նիստը նախագահում էին Տ. Արարատ քհն. Պողոսյանը եւ Վալերի Միրզոյանը):

Հատկանշական է, որ գիտաժողովին մասնակցում էին Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանի սաներ եւ Երեւանի պետական համալսարանի Աստվածաբանության ֆակուլտետի ուսանողներ:

Սույն նիստի առաջին զեկուցողը ԵՊՀ Աստվածաբանության ֆակուլտետի մագիստրատուրայի ուսանող Վիկտորյա Համբարձումյանն էր, ով զեկուցեց «Ս. Հովհան Օձնեցու քրիստոսաբանական հայացքները» թեմայով, որտեղ անդրադարձավ Ս. Հովհան Օձնեցու վարդապետությանը:

Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտի գիտաշխատող, ԵՊՀ Աստվածաբանության ֆակուլտետի ասպիրանտ Շուշան Խաչատրյանի զեկույցի թեման էր «Քրիստոսի մարմնի» աստվածաբանության շուրջ. Հովհան Օձնեցին եւ հերետիկոսները»-ը: Զեկուցողն անդրադարձավ Քրիստոսի մարմնի դավանաբանական հարցին՝ ընդգծելով, որ նշյալ խնդրի շուրջ պավլիկյաններն ու երեւութականները, որոնց դեմ հակաճառությամբ հանդես եկավ Հովհան Օձնեցին, ունեն ընդհանուր մոտեցում:

Գուգարաց թեմի Ախթալայի Ս. Աստվածածին վանքի վանահայր եւ տարածաշրջանի հոգեւոր հովիվ Տ. Հեթում քհն. Թարվերդյանի զեկույցը վերնագրված էր «Հայ-ասորական եկեղեցական հարաբերությունները Ս. Հովհան Օձնեցի Կաթողիկոսի օրոք»: Զեկույցում մասնավոր անդրադարձ կատարվեց 726 թ. Մանազկերտի եկեղեցաժողովին:

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Արեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Լուսինե Վարդանյանը «Հովհան Օձնեցու ճառերի եւ Արիստակես Լաստիվերցու «Պատմության»՝ թոնդրակյանների մասին պատմող ԻԲ. եւ ԻԳ. գլուխների ընդհանրությունները» խորագրով զեկույցը ներկայացնելիս նկատեց, որ Արիստակես Լաստիվերցու «Պատմություն» մատյանում իրենց յուրահատկությամբ առանձնանում են թոնդրակյանների մասին պատմող ԻԲ. եւ ԻԳ. գլուխները, ապա հավելեց, որ պատմիչն ընդամենը երկու գլուխներում է խոսում այս աղանդի մասին, թեեւ երեւույթը համարում է ծանրագույն մեղքերից մեկը, որոնց պատճառով ազգը պատժված է իր նկարագրած դառը ներկայով:

Հեղինակի գիտարկմամբ՝ նախորդ դարի ուսումնասիրողները (Ս. Մելիք-Բախչյան, Ա. Հովհաննիսյն, Կ. Յուզբաշյան, Հ. Բարթիկյան եւ այլք) աղանդավորական շարժումները բնութագրել են որպես սոցիալական եւ ազատագրական պայքարի դրսեւորում, եւ չեն քննարկել տազնապի այն արտահայտությունները, որոնք ունեցել են պաշտոնական եկեղեցու

դիրքերից այդ մասին խոսողները, մինչդեռ Սուրբ Գիրքը կայունության գրավական ու բացառիկ ճշմարտություն ընդունող Լաստիվերցին աղանդի վտանգը ներկայացնում է իր ողջ ուժով եւ հորդորում զգուշանալ: Ամբողջ զեկուլյցի ընթացքում հեղինակը զուգահեռներ անցկացրեց Հովհան Օձնեցու գաղափարների հետ: Նշվեց, որ Ը. դարում Հայոց Կաթողիկոսն իր «Ընդդեմ պալղիկեանց» ճառում աղանդավորների մասին խոսելիս գրում է. «Նրանք սպառնում են ոչնչացնել մեր կենսատու հավատն օձի նման, լեզվի սուր նետերով»:

Ընդամիջումից հետո ԳՀԾ-ում հաջորդ նիստը նախագահեց բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սերգո Նրիցյանը:

Սույն նիստի առաջին զեկուլցողն էր «Դիալոգ» ոչ ավանդական կրոնական կազմակերպություններից տուժած անձանց աջակցող հասարակական կազմակերպության նախագահ Ալմաստ Մուրադյանը: Զեկուլցի վերնագիրն է՝ «Ս. Հովհան Օձնեցու «Ընդդեմ երեւութականության» ճառի հիման վրա ներկայիս աղանդներում երեւութականության արտահայտման ձևերի եւ դրանց հետեւանքների ուսումնասիրությունը»: Զեկուլցողը նկատեց, որ Օձնեցուն՝ «Ընդդեմ երեւութականության» ճառը հնարավորություն է տալիս դիտարկել այսօրվա աղանդավորական ուսմունքների պատմական նախորդներին՝ մատնանշելով այդ ուսմունքներին Հայ Առաքելական Եկեղեցու կողմից դարեր առաջ տրված գնահատականը:

Երեւանի պետական համալսարանի Փիլիսոփայության եւ հոգեբանության ֆակուլտետի փիլիսոփայության պատմության ամբիոնի դոցենտ, փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու Սիլվա Պետրոսյանը «Հովհաննես Իմաստասեր Օձնեցի եւ Դավիթ Անհաղթ (Իմաստասիրման համատեքստի ուրվագիծ)» խորագրով զեկուլց ներկայացնելուց առաջ փաստեց, որ զեկուլցի նպատակն է վերհանել այն իմաստասիրական համատեքստը, որում ազգանվեր գործունեություն է ծավալել Ս. Հովհաննես Օձնեցի Իմաստասեր կաթողիկոսը: Դոցենտ Պետրոսյանի դիտարկմամբ՝ Օձնեցին, հետեւելով դեռեւս Ե.-Զ. դարերի նորալատոնական իմաստասեր Դավիթ Անհաղթից եկող կատարելացման եւ աստվածանմանության ավանդույթին, հիմնավորապես փաստարկում է Քրիստոսի մեջ աստվածային եւ մարդկային բնությունների միասնականության օգտին՝ դրանով իսկ զվարթ եւ լավատեսական տրամադրվածության հիմք տալով ուղղադավան հավատացյալներին:

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի փոխտնօրեն, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Հերիքնազ Ոսկան-

յանը զեկույցում ներկայացրեց «Հայ ազատագրական լեգենդը Հովհան Օձնեցու ժամանակաշրջանում» թեմայով:

ՀՀ ԿԳՆ կրթության ազգային ինստիտուտի հայագիտական եւ սոցիալ-մշակութային առարկաների բաժնի գլխավոր մասնագետ, պատմական գիտությունների թեկնածու Արման Մալոյանն իր՝ «Օձունի թեմի պատմությունից (ԺԸ. դարի վերջին քառորդ)» խորագրով զեկույցում անդրադարձավ ՀՀ Լոռու մարզի հնագույն բնակավայր համարվող Օձուն գյուղի պատմական անցքերին, ապա նշեց. «Հայոց Ղուկաս Ա. Կարնեցի կաթողիկոսի (1780–1799 թթ.) հրամանով կազմված եւ վրաց Հերակլ Բ. թագավորի կնիքով հաստատված 1782 թ. հունվարի 21 թվականի կոնդակում Օձունը, ի շարս 23 գյուղերի, հիշված է որպես Օձունի թեմի վանքապատկան գյուղ»: Զեկուցողը համառոտ ներկայացրեց այն հանգամանքները, որոնցով պայմանավորված էր վերոհիշյալ կոնդակի կազմումը:

ԵՊՀ Աստվածաբանության ֆակուլտետի մագիստրատուրայի ուսանող Աստղիկ Ավետիսյանը «Ս. Հովհաննես Օձնեցուն առնչվող ուխտերը (ավանդույթ եւ արդիականություն)» վերտառությամբ զեկույցում ի մի էր բերել Ս. Հովհաննես Օձնեցու եւ նրա անունը կրող սրբավայրերի վերաբերյալ տեղեկություններ՝ քաղված եկեղեցական ավանդույթից, հայ պատմիչներից եւ ազգագրական ու բանահյուսական աղբյուրներից, ինչպես նաեւ անձամբ հավաքած դաշտային հետազոտական նյութերից: Զեկույցում ներառված էին նաեւ սրբի ավանդի մասին ժողովրդական պատկերացումները, նրան նվիրված սրբավայրերում կատարվող արարողությունները՝ հնագույն շրջանից ընդհուպ մինչեւ մեր օրերը: Հեղինակը նշում է, որ ուսումնասիրության ենթարկված ուխտատեղիները մեծամասամբ ունեն բուժիչ նշանակություն:

ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտության եւ ազգագրության ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող Տորք Դալալյանը ներկայացրեց զեկույց «Հովհան Օձնեցու կերպարը բանահյուսության մեջ» խորագրով: Զեկուցողը նշեց, որ Հովհան Օձնեցի Կաթողիկոսը Հայ Առաքելական Եկեղեցու ամենասիրված սրբերից է: Նրա կերպարն այնքան հարազատ է եղել ժողովրդին, որ մտել է անգամ ժողովրդական բանահյուսության մեջ: Օձնեցու վիպաբանական կերպարի ձևավորման մեջ որոշակի դեր է խաղացել նաեւ նրա ծննդավայրի անվանումը:

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի տնօրեն, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Վարդան Դեւրիկ-

յանը զեկույց ներկայացրեց «Օձնեցու կերպարի ընկալումը հայ գրականության եւ բանահյուսության մեջ» խորագրով:

Երեւանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի ավագ գիտաշխատող Գառնիկ Հարությունյանի եւ կրտսեր գիտաշխատող Սեդա Մանուկյանի զեկույցի վերնագիրն էր՝ «Ս. Հովհաննես Օձնեցու կերպարը հայ ձեռագրական արվեստում»: Զեկույցողները, դիմելով Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի ձեռագրական հավաքածուին, փորձել են ընդհանրական պատկեր ստեղծել Եկեղեցու՝ մեծ համարում ունեցող հայրերի, կաթողիկոսների եւ սրբերի վերաբերյալ: Հովհան Օձնեցու կերպարը շատ հետաքրքիր դրսեւորումներ է ստացել հայ արվեստում եւ մասնավորապես՝ հայկական մանրանկարչության մեջ: Նրա պատկերները մեծաքանակ չեն, բայց դրանցից յուրաքանչյուրն առանձնահատուկ է իր տեսակի մեջ:

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի գիտական քարտուղար Հասմիկ Հարությունյանը զեկույց ներկայացրեց «Հովհան Օձնեցու ծորուն շարականների ոճական առանձնահատկությունները» խորագրով: Զեկույցողը Հովհան Գ. Իմաստասեր Օձնեցուն համարում է հայոց բանաստեղծ-երաժիշտ կաթողիկոսների փառահեղ շարքի ինքնատիպ դեմքերից մեկը, որին վերագրվում են ավագ տոների շուրջ երեք տասնյակ շարականներ: Զեկույցում հեղինակը դիտարկել է Հովհան Օձնեցու ծորուն շարականները՝ Ստեփանոս Նախավկայի, Դավիթ մարգարեի, Պետրոս եւ Պողոս առաքյալների, Որոտման որդիների կանոններից:

Մայր Աթոռի միաբան, Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի դասախոս, «Էջմիածին» ամսագրի գլխավոր խմբագրի տեղակալ հոգեչնոր Տ. Անդրեաս աբեղա Եզեկյանը զեկույց ներկայացրեց «Ս. Հովհան Գ. Օձնեցի հայրապետը եւ Մխիթարյանները» խորագրով: Հոգեչնոր՝ Հայր Սուրբի զեկույցից հետո մասնակիցների միջեւ ծավալվեց բուռն քննարկում:

Ճաշից հետո «Վաչե եւ Թամար Մանուկյան» մատենադարանում զուգահեռաբար ընթացող նիստը նախագահում էին Տ. Անդրեաս աբեղա Եզեկյանն ու պատմական գիտությունների դոկտոր Ազատ Բոզոյանը:

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի դոցենտ, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Վարսիկ Ներսիսյանը զեկույց ներկայացրեց «Բայի եղանակաժամանակային ձեւերի գործածությունը Հովհաննես Օձնեցու երկերում» խորագրով: Զեկույցողը նկատեց, որ Հովհաննես Իմաստասեր Օձնեցու երկերի լեզուն սերտորեն արտացոլում է ինչպես դրանցում արծարծված թեմատիկան եւ

գաղափարաբանությունը, այնպես էլ հայերենի դասական եւ ետդասական շրջանների լեզվական իրողությունները:

«Անկյունաքար» հետազոտական կենտրոնի տնօրեն Խաչիկ Գրիգորյանը զեկուցեց «Ս. Հովհան Օձնեցու գործունեությունը եւ երկերը՝ որպես Հայոց Եկեղեցու դավանական բանաձեւերի եւ եզրութաբանության ելակետ» խորագրով:

Հնագիտության ու ազգագրության ինստիտուտի եւ Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի ինստիտուտ-Մատենադարանի ավագ գիտաշխատող, պատմական գիտությունների թեկնածու Հայկ Հակոբյանի զեկուլյցի թեման էր «Սուրբ Հովհան Օձնեցին վրացական աղբյուրներում»: Զեկուցողը նկատեց, որ Սուրբ Հովհան Օձնեցու աստվածաբանական-գիտական ու կաթողիկոսական գործունեությունը Հայ Առաքելական Եկեղեցու կարեւորագույն շրջափուլերից է: Նրա կառավարումը համընկավ արաբական տիրապետության շրջանին, եւ, որպես այդ ամենի հետեւանք, Հայ Առաքելական Եկեղեցու ոչ քաղկեդոնական դավանանքի էլ ավելի հստակեցման ու ամրապնդման հետ:

Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարան Զ. լսարանի սան Հովհաննես սարկավագ Բալայանի զեկուլյցի թեման էր «Առաքելական հայրերի՝ Եկեղեցու ընկալման արտահայտությունը Հովհան Օձնեցու եկեղեցաբանական գաղափարներում»: Բարեչնորհ սարկավագը զեկուլյցում ներկայացրեց աստվածաբանական ընթերցում՝ նվիրված այն խնդրին, թե Առաքելական հայրերի՝ Եկեղեցու մասին ունեցած ընկալումները ինչպես են արտահայտվել Ս. Հովհան Օձնեցու երկերում:

Մ. Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, պատմական գիտությունների թեկնածու Նարինե Վարդանյանը զեկուլյց ներկայացրեց «Կանոնագիրք Հայոց» ժողովածուի առաջացումը. Հովհաննես Իմաստասեր Օձնեցի» խորագրով: Զեկուցողը Հովհաննես Օձնեցի կաթողիկոսի նորահայտ երկերից քաղված տեղեկությունների հիման վրա ցույց էր տալիս, որ իմաստասեր հայրապետը կազմել է «Կանոնագիրք Հայոց» ժողովածուն՝ վերախմբագրելով եւ վերաձեւելով մինչ այդ կիրառվող կանոնական հավաքածուն կամ հավաքածուները:

Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանի սան Կարո ուրարակիր Ղարիբյանը զեկուցեց «Հայոց Եկեղեցու գիրքորոշումը Քաղկեդոնի ժողովի վերաբերյալ ըստ Հովհաննես Գ. Օձնեցուն վերագրվող «Սակս ժողովոցն, որ եղեն ի Հայս» երկի» թեմայով:

Արվարդ Բարխուդարյանի ու Արփենիկ Ղազարոսյանի համատեղ պատրաստված զեկուլյցը վերաբերում էր «Հովաննես Օձնեցու սուրբգրային տեղիների առնչությունը հունարեն բնագրի հետ (ըստ «Նորին ընդդեմ Պաղիկեանց» աշխատության)» թեմային:

Գրեթե յուրաքանչյուր զեկուլյցից հետո մասնակիցները հարցեր էին ուղղում զեկուլցողին, ապա ծավալվում էր բուռն եւ բովանդակալից քննարկում:

Գիտաժողովի ավարտից հետո որոշվեց սեղմ ժամկետում ի մի բերել մասնակիցների զեկուլցումները, որպեսզի առաջիկայում տպագրվի առանձին գիտական հոդվածների ժողովածու:

Նշենք, որ «Ս. Հովհան Գ. Օձնեցի Իմաստասեր կաթողիկոսը եւ նրա ժամանակը» խորագրով գիտաժողովին անդրադարձ կատարվեց հայաստանյան լրատվամիջոցների (Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն, «Շողակաթ» հեռուստաընկերություն, «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթ եւ շուրջ երկու տասնյակ ինտերնետային կայքեր) կողմից, ինչպես նաեւ Պրահայում հրատարակվող «Օրեր» եվրոպական անկախ ամսագրում եւ համանուն կայքում:

